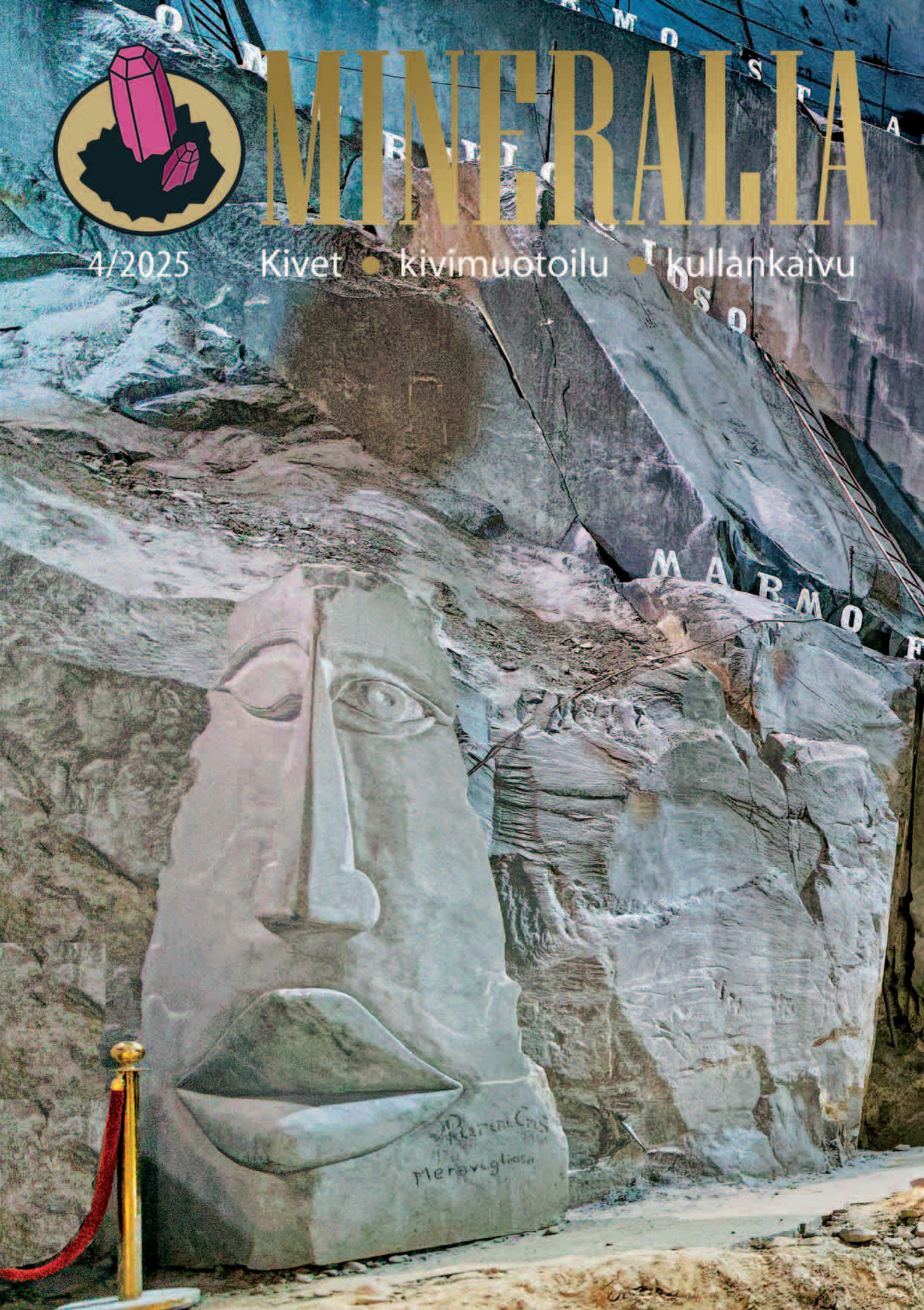

MINERALIA

4/2025

Kivet • kivimuotoilu • kullankaivu

MINERALIA

Kivet • kivimuotoilu • kullankaivu

ISSN 2323-5071 (painettu)
ISSN-L 2323-5071 (nettijulkaisu)

Nro 4 | 2025 13. vuosikerta

Kannen kuva: Maanalainen louhos Carrarassa. Historia, taide ja teollinen perinne tekevät Cave dei Fantiscrittistia ainutlaatuisen paikan. Kuva: Holger Uwe Schmitt / Creative Commons

TÄSSÄ NUMEROSSA

- 3** Pääkirjoitus: Geologiaa ja teologiaa, Kari Kinnunen
- 4–11** Kivet Raamatussa, Tapio Luoma
- 12–13** Muskoviitti-ikkunoita Heinäveden Valamossa, Liisa Hertell
- 14** KIRJAT: Lemmenjoen kultamaat kukkivat uutuuskirjassa, Seppo J. Partanen
- 15** Marraskuisia messutunnelmia Lahden kivimessuilla
- 16–17** Carraran marmorin mikroskooppikuvat osana taiteen väitöskirjaa, Kari Kinnunen
- 18–21** Carraran marmori: ihmisihoa muistuttava veistosmateriaali
- 22** Vuolukivenveistokurssit 2026
- 23** Jäsenmaksut ja Mineralian vuosikerran maksuohjeet vuodelle 2026
- 24–31** Pieni kosketus kultamaihin, Liisa Hertell

KATSO TULEVAT TAPAHTUMAT KOTISIVUILTAMME tampereenkivikerho.fi

KIVIPAJA

Osoite: Hepolamminkatu 26, Tampere.
Avoinna keskiviikko- ja torstai-iltoina
klo 17:30–20:30. Keskiviikkoisin pajaisäntänä
Jukka-Pekka Lehtinen, puh. 040 7075958,
jukka-pekka.lehtinen@kolumbus.fi
valvojana torstaisin Elina Marjola.
Kivipaja on joulutauon jälkeen avoinna
keskiviikosta 8.1.2026 lähtien.

Pajalla on laitteet kivien sahaamiseen, pyörö- ja viistehiontaan sekä hopeatöiden tekemiseen.

KERHOTILAT

Esitelmälliset kivi-illat ja vapaamuotoiset kokoontumiset järjestämme nykyisin uusissa kerhotiloissa Ala-Raholassa. Osoite: Voionmaankatu 73, Tampere.
Tietoa tapahtumista ilmoitetaan kotisivuillamme ja sähköpostitse jäsenviestein.

MINERALIA-lehti

JULKAISIJA JA KUSTANTAJA:

Tampereen Kivikerho ry
info@tampereenkivikerho.fi
www.tampereenkivikerho.fi

PÄÄTOIMITTAJA:

Kari Kinnunen
karikinnu@gmail.com
puh. 044 243 5002

TOIMITUSSIIHTEERI:

Liisa Hertell
liisa.hertell@kolumbus.fi
puh. 040 557 4700

TOIMITUSKUNTA:

Satu Hietala
satu.hietala@gmail.com

Toni Eerola
toni_eerola@hotmail.com

Seppo J. Partanen
seppojpartanen@gmail.com
puh. 050 512 1951

Lauri Karrakoski
lauri.karrakoski@gmail.com
puh. 050 339 5756

MINERALIAN TILAUKSET EI-JÄSENILLE

30 euroa / vuosikerta 2026
liisa.hertell@kolumbus.fi

ILMOITUSHINNAT:

koko sivu: 160 euroa
1/2 sivua (vaaka): 80 euroa
1/4 sivu (vaaka): 50 euroa
Ilmoitukset toimitussihteerille
liisa.hertell@kolumbus.fi

LEHDEN ILMESTYMINEN VUONNA 2026

nro 1 maaliskuu
nro 2 heinäkuu
nro 3 lokakuu
nro 4 joulukuu

ULKOASU JA TAITTO:
Liisa Hertell, LH Viestintä

PAINO: PunaMusta Oy

Tampereen Kivikerho ry:n
hallitus vuonna 2026:

Liisa Hertell pj,

Akseli Palén kotisivut

Martti Mäkelä

Jukka-Pekka Lehtinen (pajaisäntä)

Anna-Maija Rae

Henri Jokinen

Elina Marjola

Geologiaa ja teologiaa

Liisa Hertell sai syksyllä kivikerholaisilta kerhon varhaisilta vuosilta papereita arkistoitavaksi. Hän löysi papereista myös julkaisemattomia käsikirjoituksia. Kiinnostavimman valokopiotekstin hän naputteli digimuotoon ja lähetti minulle. Vuosikymmeniä vanha Tapio Luoman kirjoittama teksti Kivet Raamatussa oli minustakin todella loistava. Se avasi uuden runollisen näkökulman kiviin Raamatun teksteissä.

Nykyinen arkkipiispa osasi jo nuoruusvuosinaan selittää Raamatun tekstit niin, ettei ristiriitoja luonnontieteiden kanssa havainnut. Raamatun tekstien maininnat kivistä toimivat teologisesti symbolien ja vertauskuvien tasolla riippumatta lukijan luonnontieteellisistä geologisista näkemyksistä.

Itsekin kiinnostuin nuorena Raamatun mainitsemista jalo- ja korukivistä ja niihin liittyvistä uskomuksista lähinnä värien näkökulmasta. Suunnittelin aiheesta jopa laajempaa tekstiä ja osallistuin silloin järjestettyyn kirjasuunnitelmien kilpailuun. Onneksi en voittanut enkä saanut kustannussopimusta, nyt sen tajuan.

Olisin ymmärtänyt Raamatun näkökulman kiviin väärin.

Sama uskonnollinen teema jatkuu lehdessä valkoisen marmorin kanssa. Pyhien rakennusten kivimateriaalina marmori kytkeytyy kristinuskon lisäksi muihinkin uskontoihin symboliikkansa kautta.

Liisa Hertellin ainutlaatuinen kuvaus Heinäveden Valamon luostarin suljetun puolen muskoviitista valmistetuista ikkunan osista osoittaa, että ammattitaito on yhä elossa. Yllättävän myönteinen löytö.

Raimo Niemelä nousee mielestäni Lapin kultan merkkimiesten armoitettuun joukkoon. Kirjojen kustantajana, kullankaivajana ja hippujen nettikauppiaina Raimolla on ainutkertainen elämäntarina, jopa Lapin mittakaavassa. Hän mahdollisti ja osin kirjoitti Arska Alhosen hippukorujen historiikin ja elämäntyön kirjaksi, joka syksyllä julkistettiin Lahden kivimessuilla. Seppo J. Partanen on laatinut Arskan kirjasta lehteemme esittelyn.

Kari Kinnunen
Päätoimittaja

Italian Carraran marmori ja siihen tehdyt intarsiat toimivat innoittajina Taj Mahalin hautatemplin rakentajille. Firenzeläinen kivimestari oli ennen kuolemaansa ehtinyt opettaa intialaisille käsityöläisille taitonsa. Tämä kivi-osaaminen elää yhä lähiseudulla matkamuistojen valmistuksessa ja työllistää kymmeniä tuhansia taitajia. Marmori saadaan yhä samasta louhoksesta kuin Taj Mahalin rakentamiseen. Kuvan leveys 10 cm. Matkamuisto: Jari Väättäinen. Kuva: Kari Kinnunen

Viitekuva, puukaiverrus Gustave Doré 1866, Pyhä Raamattu 1890, Johnson Supply Co, Minnesota

Teksti: Tapio Luoma

Kivet Raamatussa

Tämä Tapio Luoman liki 40 vuotta sitten kiviharrastajille kirjoittama teksti löytyi hiljattain kivikerhomme arkistoja järjestellessä. Koimme päätoimittajan kanssa tärkeäksi saada julkaista tämä vaikuttava artikkeli kokonaisuudessaan Mineraliassa. Julkaisulupa-asiassa otimme yhteyttä nyt Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arkkipiispana toimivaan Tapio Luomaan. Hän antoi julkaisuluvan, tähdensi kuitenkin, että teksti perustuu vanhaan raamatunkäännökseen.

Artikkelin kaikki kuvat ovat useista eri lähteistä meikäläisen valitsemia. Alkuperäistekstissä ei ollut valokuvia.

Liisa Hertell

“Kuollut kuin kivi.”
Tämä sanonta noussee useimmiten ihmisten mieleen, kun tulee puhe niistä mielleyhtymistä, joita sana ”kivi” herättää. Tässä merkityksessä kivi siis tarkoittaa jotakin elotonta, staattista, liikkumatonta, pysyvästi kuollutta epä-organista materiaa – sanalla sanoen jotakin kielteistä, elämälle vierasta. Kenties juuri tästä, kaikkien kiviharrastajien mielestä kovin yksipuolisesta näkökulmasta johtuu, että Raamatun ja sen ohella kristillisen julistuksenkin arvelaan käyttävän kiveä vain tässä kielteisessä merkityksessä, kuoleman ja paatumuksen symbolina.

Totuus kuitenkin on, että ne raamatunkohdat, joissa kivi tavalla tai toisella on mukana, osoittautuvat voittopuolisesti toisenlaisiksi kuin vain kuolemaan ja paatumukseen liittyviksi. Raamattu sisältää jopa yllättävän paljon mainintoja kivistä, sekä kielteisessä että siis myös myönteisessä mielessä, sillä ovathan ne osa tätä Jumalan luomaa todellisuutta, jossa elämme. Kiviin liittyviä raamatunkohtia löytyy niin runsaasti, että seuraavassa on mahdollisuus puuttua aihepiireittäin vain joihinkin keskeisiin näkökulmiin.

1. KIVET MUISTOMERKKEINÄ

Ihmisellä on aina ollut tarve ikuistaa tärkeiksi katsomiaan asioita sellaiselle materiaalille, joka kestää säiden ja ajan paineet. Raamatussakin kivi on tarjonnut tällaisen materiaalin, jota on käytetty merkittävän asian tai tapahtuman kuvaamiseen.

Matkallaan enonsa Laabanin luo Mesopotamiaan Jaakob vietti öitä tai vasalla. 1 Moos. 28:10-22 kertoo, kuinka Jaakob käytti tyynynään kiveä ja kuinka hän näki puhuttelevan unen. Uni oli niin merkittävä Jaakobin ja hänen jälkeläistensä tulevaisuuden kannalta, että herättyään hän nosti kivi-tyynynsä patsaaksi, jonka hän vielä voiteli öljyllä korostaakseen muistomerkkin tärkeyttä. Jaakob antoi paikalle nimenkin: Beotel eli Jumalan huone.

Kaksikymmentä vuotta Laabanin luona asuttuaan Jaakob joutui lähtemään pakoon eräiden dramaattisten tapahtumien takia. Eno ja nyttemmin myös appi ajoi miehineen häntä takaa. Miesten välille syntyi kuitenkin sovinto ja sen merkiksi Jaakob jälleen pys-

tytti kiven patsaaksi. Samalla koottiin kiviä suureksi kasaksi, jonka päällä entiset vihamiehet nauttivat yhteisen aterian, mikä oli syvin ystävyys ja sovinnon osoitus (1 Moos. 31). Tässä yhteydessä kivi siis merkitsi rauhaa ja sopua.

Kun pitkä orjuuskausi Egyptissä ja neljänkymmenen vuoden erämaavaellus alkoivat olla ohi, pääsivät israelilaiset Jumalan lupauksen mukaan vihdoin Luvattuun maahan. Sitä ennen oli kuitenkin ylitettävä tulniva Jordan-virta. Ihmeellisesti veden virtaus joessa pysähtyi ja kansa saattoi päästä toiselle rannalle kuivin jaloin. Tämän tapahtuman muistoksi kansan johtaja Joo-sua kehotti rakentamaan kahdestatoista (12 oli Israelin sukukuntien lukumäärä) kivistä muistomerkkin keskelle Jordan-virtaa (Joos. 3-4). Näiden kivien oli määrä julistaa jälkipolvillekin: ”Tässä kohdassa Jumala auttoi meitä saavuttamaan sen, minkä hän oli meille luvannut.”

Ennen kuin kansa hajaantui sukukunnittain ympäri Luvattua maata ottamaan haltuunsa kullekin määrätty alueet, Joosua antoi israelilaisille ”käskyt ja oikeudet”. Tapahtuman on täytynyt olla vaikuttava – koko kansan

Kivittäminen, puukaiverrus 1866, Gustave Doré (1832-1883), Pyhä Raamattu 1890, Johnson Supply Co, Minnesota

yhdessäolo päättyi ja kukin sukukunta lähti omalle suunnalleen. Tämän viimeisen yhteisen ”käskynjaon” merkiksi pystytettiin niin sanottu todistuskivi, joka oli ”kuullut” Joosuan antamat käskyt ja asetukset, ja joka sen tähden pystyi ikään kuin todistamaan israelilaisia vastaan, jos nämä rikkoisivat lakia (Joos. 24:25-28).

Huomaamme, että näissä neljässä edellä kuvatussa tapauksessa kiviä käytetään hyvin myönteisten tapahtumien muistomerkkeinä. Kivi voi olla Raamatussa Jumalan väkevän puhut-
telun, sovinnon ja rauhan, Jumalan pelastavan toiminnan ja hänen käs-

kyjensä muuttumattomuuden symbolina.

2. KIVI SURMAVÄLINEENÄ JA SOTA-ASEENA

Spontaanin surmaamisen välineenä kivi on Raamatun tapahtumien aikoina ollut niin yleinen, että rauta- ja puuaseiden ohella se nimetään omaksi ”ase-lajikseen” (4 Moos. 35:17). Siinä vihamiehen tappaminen muun muassa kiven avulla kielletään kuolemanran-
gaistuksen uhalla.

Toisaalta lain säätämä kuolemanran-
gaistus määrättiin usein toteutettavaksi

juuri kivittämällä. Näin pyrittiin kitkemään kansasta muun muassa lapsien uhraaminen epäjumala Molokille (3 Moos. 20:1-5), Jumalan kiroaminen (3 Moos. 24:14-16) ja siveellisyysrikkomukset (5 Moos. 22:23-24). Uudessa testamentissa Jeesuksen toiminta tuo kivittämisen oikeutuksen uuteen valoon. Puhutteleva kertomus aviorikoksesta kiinni otetusta naisesta Johanneksen evankeliumin kahdeksannessa luvussa paljastaa Jeesuksen armahtavan lähestymistavan. Kun moraalinvartijat ovat valmiit kivittämään syntiseksi luokittelemansa naisen heti Jeesuksen suostumuksen kuultuaan, he joutuvatkin yllättymään. Jeesuksen sanat (”Kuka teistä on synnitön, heittäköön häntä ensimmäisenä kivellä.”) osuvat ihmisten omiintuntoihin ja kivi toisen-
sa jälkeen tipahtaa nyrkistä auenneista käsistä. Jumala haluaakin olla armollinen, eikä kenelläkään ole varaa tuomita toista. – Jeesusta itseään yritettiin monesti kivittää (Joh. 10:32-33) ja ensimmäinen kristitty marttyyri Stefanus kuoli juuri kivittämisen seurauksena (Ap.t. 7:59).

Sotavälineenä kivi lienee tullut tunnetuimmaksi Daavidin ja Goljatin kak-sintaistelusta (1 Sam. 17:40-51). Nuori paimenpoika Daavid valitsee purosta viisi veden sileäksi huuhtomaa kiveä, jotka soveltuivat parhaiten linkoaseen ammuksiksi. Filistealainen sotaurho, kookas Goljat pilkkasi nuorta haastajaansa ja tämän vähäpätöistä aseistusta. (Filistealaisten aseistus oli muuten edistyksellistä: Kanaanissa käydyissä sodissa he käyttivät ensimmäisinä rauta-aseita.) Kuitenkin juuri tuolla vähäpätöisellä aseistuksella pieni voittaa suuren, heikko voimakkaan. Tässä piileekin kyseisen kertomuksen ja Daavidin linkokivien sanoma: Jumala ei asetukaan voimakkaiden ja mahtavien puolelle, vaan hän tukee heikkoja ja avuttomia.

Kiveä voitiin käyttää sota-aseena myös muulla tavoin. 2 Kun. 3:25 kertoo, kuinka israelilaiset, voitettuaan mooabilaiset taistelussa, tuhosivat vihollisen kaupungit ja heittivät kukin yhden kiven peltopalstoille estääkseen peltojen käyttämisen jatkossa. Vihollinen voitiin nujertaa siis myös tuhoamalla elannonsaantimahdollisuudet.

David ja Goljatin pää. Etsausvedos: Abraham Bosse 1651, Metropolitanin taidemuseo.
Kuva: Creative Commons

*Herra kirjoitti kahteen kivitauluun, jotka Mooses toi, kymmenen käskyn sanat. Katto-
maalauk, Pellervo Lukumies 1972-73. Toivakan evankelis-luterilainen kirkko. Kuva:
Liisa Hertell*

3. KIVI JUMALAN- PALVELUSELÄMÄSSÄ

Israelilaisten historian tärkeimmässä tapahtumassa, liiton solmimisessa, kivellä on tärkeä sija. Jumalan solmima liitto Israelin kansan kanssa Siinain vuorella konkretisoitui lain tauluissa, eli niissä kahdessa kivitaulussa, joihin Jumala oli käskynsä ja määräyksensä kirjoittanut (2 Moos. 31:18). Perintei-

sesti noita säädöksiä on pidetty kaikille tuttuina kymmenenä käskynä, joista kolmen ensimmäisen, ihmisen ja Jumalan suhdetta käsittelevän käskyn, on ajateltu kirjoitetun ensimmäiseen, ja loppujen, ihmisten keskinäisiin suhteisiin liittyvien käskyjen, toiseen kivitauluun. Laintauluja säilytettiin niin sanotussa liitonarkissa (2 Moos. 25:21), israelilaisten tärkeimmässä kulttiesineessä. Jerusalemin valloituksen jälkeen liitonarkki sijoitettiin Sa-

lomon rakennuttamaan temppeliin. Babylonian sotajoukkojen hävittäessä Jerusalemin vuonna 588 e.Kr. liitonarkki kallisarvoisine sisältöineen katosi jäljettömiin.

Edellä mainitun Salomon temppelin rakentamisesta todetaan, että rakennusmateriaalina käytetty kivi hakattiin sopivan kokoisiksi järkäleiksi jo vuoristossa sijainneissa louhimoissa. Näin välttyttiin kiven hakkaamisesta syntyvältä meteliltä itse rakennuspaikalla Jerusalemissa (1 Kun. 5:15; 6:7). Paitasi rakennusaineeksi kiveä käytettiin myös temppelin koristamiseen ja sen arvoesineiden valmistamiseen (1 Aik. 29:2; 2 Aik. 3:6). Kivi voi siis kertoa koriste-esineenä arvokkuudellaan ja kauneudellaan Jumalan kunniaa!

Jo erämaavaelluksen aikana, paljon ennen temppelin rakentamista ja jumalanpalveluselämän keskittymistä Jerusalemiin, annettiin yksityiskohtaiset määräykset papiston pukeutumisesta. 2 Moos. 28:9-22 ja 39:6-21 kertovat, kuinka "Israelin poikien" eli Jaakobin kahdentoista pojan nimet kirjoitettiin onyks-kiveen, joka kiinnitettiin ylimmäisen papin kasukan olkakappaleisiin. Samaan pappisasuun kuului myös niin sanottu rintakilpi, johon kiinnitettiin kaksitoista jalokiveä merkitsemään edellä mainitun Jaakobin pojista alkunsa saaneita Israelin sukukuntia. Kyseisessä raamatunkohdassa kivet nimitään yksitellen: karneoli, topaasi, smaragdi, rubiini, safiiri, jaspis, hyasintti, akaatti, ametisti, krysoliitti, onyks ja berylli. Kivet sijoitettiin rintakilpeen neljään alakkaiseen riviin, joista kukin muodostui kolmesta kivistä.

2 Moos. 28:30:ssa kerrotaan vielä kahdesta jalokivestä, jotka ylimmäisen papin rintapieleen tuli laittaa. Niitä kutsuttiin "uurimiksi" ja "tummimiksi". Minkälaisia kiviä ne olivat, ei tiedä, mutta sanojen todennäköiset vastineet "kirkkaus" ja "täydellisyys" antavat ymmärtää kivien olleen ulkoiselta olemukseltaan varsin huomionarvoisia. Uurim ja tummin olivat oraakkelikiviä, joiden tulkittiin antavan Jumalan vastauksen ihmisen esittämään kysymykseen. Toinen kivi merkitsi kielteistä, toinen myönteistä vastausta.

Alttarirakennelmissa kivi on Raama-

Karneoli, Ruuben

Lasuriitti, Isaskar

Zirkoni, Dan

Topaasi, Simeon

Kvarts, Sebulon

Ametisti, Naftali

Smaragdi, Leevi

Onyks, Joosef

Akaatti, Gad

Turkoosi, Juuda

Jaspis, Benjamin

Akvamariini, Asser

Jaakobin pojille eli kahdelletoista Israelin pojalle (Ruuben, Simeon, Leevi, Juuda, Isaskar, Sebulon, Joosef, Benjamin, Daan, Naftali, Gad ja Asser) nimetyt jalokivet.

Kivet kiinnitettiin ylipapin rinta-kilpeen kolmeen rinnakkaiseen riviin, neljä kiveä alakkain kuhunkin riviin merkitsemään Jaakobin pojista alkunsa saaneita Israelin kahtatoista suku-kuntaa.

Eri raamatunkäännöksissä esiintyy osittain eri nimisiä jalokiviä. Kuvat israelilaisista postimerkeistä, 2012. Leena Katajapuron kivipostimerkki-kokoelma. Kuvat: Liisa Hertell

Ylipapilla on yllään rintakilpi, jossa kaksitoista kiveä. Israelilainen, taustakuvallinen postimerkki 2012. Leena Katajapuron kivipostimerkkikokoelma. Kuva: Liisa Hertell

← Jumalan ääni Urimin ja Tummimin kautta. Taidegraafikko Jan Luyken. Etsaus, teoksessa *La Voix de Dieu par l'Urim & le Thummim*. Kustantaja Pieter Mortier, Amsterdam 1705. Rijksmuseum / Creative Commons Zero

Profeetta Elia. "... ja Elia otti 12 kiveä, yhtä monta kuin oli Jaakobin poikien sukukuntia ..." (1 Kun. 18:30-33). Pop-tyylinen kattomaalaus, Pellervo Lukumies 1972–73. Toivakan evankelis-luterilainen kirkko. Kuva: Liisa Hertell

tussa keskeinen rakennusaine jo patriarkkojen ajoista lähtien. Kun Aabraham rakensi alttarin Jumalalle Sikemiin noin 50 kilometriä Jerusalemissa pohjoiseen, hän epäilyksettä latoi sen kivistä. Varsin yksityiskohtaisen kuvauksen alttarin rakentamisesta antaa 1 Kun. 18:30-33, joka on osa epäjumala Baalin ja Jumalan profeetan, Elian välisen kamppailun värikkästä ja tiivistunnelmaisesta kuvauksesta. Kertomuksen huipentuma alkaa alttarin rakentamisella – Elia ryhtyy korjaamaan Baalin

palvojen tuhoamaa Jumalan alttaria ja hän ottaa sitä varten kaksitoista kiveä, jotka hän latoi alttarirakennelmaksi. (Huomaa: jälleen 12 kiveä!) Baalin profeetat eivät saaneet epäjumalaansa vastaamaan, mutta Elia rukouksen Jahu Jumala kuuli ja vastasi siihen vaikuttavalla tavalla.

Naapurikansoilta israelilaisilla oli taipumuksena omaksua epäjumalien palvontaa, mitä Israelin Jumala puolestaan ei voinut sietää. Koska Jumala oli kieltänyt valmistamasta itsestään min-

käänlaista kuvaa tai patsasta (2 Moos. 20:4-5), israelilaiset viehtyivät vieraisista uskonnoista, joissa oletetun jumalan saattoi omin silmin nähdä. Usein nämä epäjumalankuvat oli valmistettu kivistä. Profeetat moittivatkin kansaa ankarasti kivistä jumalien kumartamisesta ja palvomisesta (Jer. 2:26-28; Hes. 20:39; Hab. 2:18-19). Epäjumalanpalvonta oli niin suuri rikkomus, että profeetta Jeremia sanoo Israelin tehneen aviorikoksen kiven ja puun, epäjumalankuvien valmistusmateriaalien kanssa.

Havaitsemme, että Raamatun maailmassa kivet liittyvät hyvin monipuolisella tavalla jumalanpalveluselämään. Toisaalta kiviä voidaan käyttää Jumalan kunnian ja majesteettiuden ylistyskeinoina, koruina, arvo- ja kulttuuriesineinä. Mutta samalla kuitenkin vedetään tiukka raja paitsi puhdasta kuvainpalvontaa, myös luonnonkansojen animismia, henkiuskoa vastaan, toisin sanoen sitä uskoa vastaan, että jokaisella luontokappaleella, myös kivillä, olisi oma henki ja että tällaisessa luontokappaleessa olisi jotakin jumalallista. Raamattu korostaa, että kivi on muiden luontokappaleiden tavoin Jumalan luomaa materiaa eikä suinkaan itse Jumala. Kivi on palvonnan väline, ei sen kohde. Tässä näkökulmassa havaitaan kritiikkiä jopa nykyaikana syntynyttä panteismia kohtaan.

4.

KIVI JUMALAN TOIMINNAN VÄLINEENÄ

a) Kosto ja rangaistus

Edellä käsiteltiin kivittämistä Jumalan säätämänä rangaistusmuotona, jonka toimeenpanovallan Jumala antoi ihmisille. Klostosta tai rangaistuksesta, jossa Jumala itse käyttäisi kivittämistä, löytyy vain harvoja kohtia, muun muassa Joos. 10:11. Siinä israelilaiset ajavat takaa vihollisiaan, joiden päälle Jumala antaa taivaasta sataa isoja kiviä. Epäilemättä kertomus saa monet arvelemaan, että kyseessä on selvä viittaus meteorisateeseen. Varmuutta asiasta ei tietenkään voi saada. Lieneekö muuten tämä se raamatunkohta, josta on saanut alkunsa ajattelematon ja hyvin arveluttava kasvatusmuoto, uhkailu

Jumala antaa taivaasta sataa isoja kiviä ihmisten päälle. Meteorisadettako? The Bible, Gustave Doré, puukaiverrus 1866. Creative Commons

”kuuman kiven” tippumisella tottelemattomien lasten päälle? Jos on, pitää painokkaasti todeta, että tulkinta on väärä. Kyseisessä raamatunkohdassa yksinkertaisesti vain korostetaan samaa asiaa kuin Daavidin ja Goljatinkin tapauksessa: Jumala itse asettuu heikkojen ja voimattomien puolelle. Pitemmälle meneviä tulkintoja on turha etsiä.

b) Armahdus

Useammin kuin rankaisemiseen tai kostamiseen, kivi liittyy Jumalan toiminnassa armahtamiseen. Kun Jumala kutsui Jesajan profeetaksi, tätä kauhistutti oma syntisyys ja kelpaamattomuus Korkeimman palvelijaksi. Silloin eräs enkelihahmo, serafi, lensi Jesajan luo kädessään hehkuva kivi, jolla hän kosketti Jesajan huulia. Tämä oli merkki Jumalan armosta ja hyväksynnästä (Jes. 6:1-7).

Kuusisiipinen serafi. Seinämaalaus Pyhän Johannes Teologin ja Karjalan valistajien kirkko, Joensuu. Kuva: Liisa Hertell

Samaan asiaan liittyy vertauskuva, jossa Jumala lupaa muurata Israelin kivet kiiltokivellä ja laskea perustuksen safiireista, harjan rubiineista, jne. Tämä armahtamista tarkoittava kielikuva pyrkii luonnehtimaan Jumalan rakkautta omiaan kohtaan. Israel on uskottomuudessaan ja tottelemattomuudessaan ollut kuin ränsistynyt kivirakennus, mutta nyt luvataan kivet kiillottaa ja rakennus koristella jalokivin (Jes. 54:11-13). Huomaamme kiven tarjoavan paljonpuhuvan kielikuvan, kun on haluttu ilmaista asia, jonka kertomiseen tavalliset sanat ja normaali kielenkäyttö eivät riitä.

5.

KIVI MIETELMISSÄ, NEUVOISSA JA VAROITUKSISSA

Raamatun niin sanotussa viisaukirjallisuudessa (Job, Psalmit, Sananlaskut, Saarnaaja, Korkea Veisu) ja profeetoissa kiviä käytetään usein mieltelmien, neuvon ja varoitusten yhteydessä. Kivien elämänkoetelmusten keskellä Vanhan testamentin suuri kärsijä Job kysyy, mistä ihminen voisi löytää todellisen viisauden. Ihmisen tavoittelemat jalokivet ja metallit löytyvät kaivoksista maan uumenista. ”Siellä käydään käsiksi kovaan kiveen, ja vuoret multistetaan juuriaan myöten. Kallioihin murretaan käytäviä, ja silmä näkee kaikkinaiset kalleudet.” (Job 28:9) Mutta viisaus ei löydykään sieltä, mistä yleensä kalleuksia etsitään. Job varoittaa, että ”Herran pelko – se on viisautta”. (Job 28:28) ”Ei korvaa sitä Oofirin kulta, ei kallis onyks-kivi eikä safiiri.” (Job 28:16)

Turvallisuutta uhkuvassa psalmissa 91 luvataan enkelien suojelevan Jumalan omia elämäntaipaleella, jotta jalatkaan eivät vaurioituisi kivikkoisella tiellä (Ps. 91:12). Samaa turvallisuutta ilmentävät myös lukuisat kielikuvat Jumalasta kalliona, vankkana ja horjumattomana perustana, jonka päällä uskova saa levätä (Ps. 31:3-4; 42:10; 62:3; 78:35).

Sananlaskuissa kiviä käytetään mielteläisissä, jotka oivalluksillaan saavat joskus jopa humoristisia piirteitä. ”Yhtä kuin sitoisi kiven linkoon kiin-

ni, on antaa kunniaa tyhmälle.” (Snl. 36:8) ”Joka kuopan kaivaa, se itse siihen lankeaa, ja joka kiveä vierittää, sen päälle se takaisin vyörähtää.” (Snl. 26:27 – tuttu varoitus pahansuopaisuuden vaarasta.) ”Raskas on kivi ja painava hiekka, mutta molempia raskaampi hullun suuttumus.” (Snl. 27:3)*

Profeetta Hesekiel ennusti Tyyron kuningasta vastaan todeten tämän rikkautensa tulleen Jumalasta piittaamattomaksi (Hes. 28:31). Rikkauksiin kuului muun muassa arvokkaita kiviä, kuten karneolia, topaasia ja jaspista. Kaikki tässä raamatunkohdassa nimeytyt jalokivet sisältyivät myös 2 Moos. 39:7-21:ssa kuvattuun ylimmäisen papin rintakilpeen. Toisen Mooseksen kirjan maininnan ohella profeetta Hesekielin ennustus on laajin jalokiviluettelo Raamatussa yhdessä Ilm. 21:19-29:n kanssa. Opetuskin on selvä: kalteuksien omistajaa uhkaa aina vaara langeta ylpeyteen ja itsekkyyteen.

Korkeassa Veisussa, ainutlaatuisessa miehen ja naisen välisen rakkauden kuvauksessa, morsian ylistää sulhasensa kauneutta jalokiviä nimeämällä. ”Hänen käsivartensa ovat kultatangot, krysoliitteja täynnä. Hänen lantionsa on norsunluinen taideteos, safiireilla peitetty.” (K.V. 5:14)

Yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta vaativassa profeetta Aamoksen julistuksessa moititaan varakkaita rikkauksiensa väärinkäyttämistä. ”Sen tähden, koska te poljette vaivaista ja otatte häneltä viljaveroa, niin vaikka te rakennatte taloja hakatusta kivistä, te ette niissä asu...” (Aam. 5:11) Olisiko tässä viesti myös oman aikamme asuntokeinottelijoille? Raamatun kielellä kivi liittyy usein inhimilliseen rikkauteen, jota tulisi käyttää vastuullisesti myös puutteenalaisten hyväksi.

6. KIVI USKONELÄMÄN VERTAUSKUVISSA

Hengellisen elämän kuvaajana Raamattu käyttää usein kiveä. Profeetta Sakarjan kautta Jumala muistuttaa kansaansa, miksi hän salli Juudan asukkaiden joutua pakkosiirtolaisuuteen Babylonian suurvaltakaudella. ”He te-

kivät sydämensä kovaksi kuin timantti, etteivät he kuulisi lakia eikä niitä sanoja, mitkä Herra Sebaot on lähettänyt Henkensä voimalla entisten profeettain kautta.” (Sak. 7:12) Kansan paatumusta ja sydämen kovuutta luonnehtii myös profeetta Jeremian julistus, joka kertoo synnin piirtyneen ihmisten ”sydämen tauluun” timanttikärkisellä rautapiirtimellä. (Jer. 17:1) Profeetta Hesekielin välittämä sanoma on jo hieman armollisempi: ”... minä poistan kivisydämen heidän ruumiistansa ja annan heille lihasydämen.” (Hes. 11:19)

Jeesus vertaa itseään ”kulmakiveksi”, josta rakentajat eivät ole piitanneet (Matt. 21:42). Tätä psalmin 118 rakennusteknistä kielikuvaa Jeesus käyttää toteamuksessaan, että juutalaiset eivät paatumuksensa takia halua elämänsä rakennuksen kulmakiveksi, perustaksi, kelpuuttaa Jeesusta. Ei ainoastaan henkilökohtaisen elämän vaan myös koko kristillisen kirkon tulisi perustua tämän kulmakiven varaan. ”Sillä muuta perustusta ei kukaan voi panna, kuin mikä pantu on, ja se on Jeesus Kristus.” (1 Kor. 3:11) ”Sillä Raamatussa sanotaan: ’Katso, minä laskea Siioniin valitun kiven, kalliin kulmakiven; ja joka häneen uskoo, ei ole häpeään joutuva’.” (1 Piet. 2:6)**

Jeesusta nimitetään Raamatussa myös ”eläväksi kiveksi” ja saman nimen saavat kristitytkin (1 Piet. 2:4-5). Tämä kielikuva jatkaa edellisen ajatusta: Kristus seuraajineen muodostaa ikään kuin suuren rakennuksen, maailmanlaajan kirkon. Elävänä kulmakivenä on Jeesus, ja kristityt ”elävinä kiviinä” muodostavat tämän rakennuksen seinät ja muut rakenteet. Itse sanonta ”elävä kivi” sisältää paradoksin: eloton kivi voikin olla elävä. Ilman yhteyttä Jumalaan ihminen on kuin kuollut kivi, mutta kun tuo yhteys syntyy, hänestä tulee elävä kivi, Kristuksen kirkon rakennusaine. Jumala kykenee voimallaan tekemään elottoman elolliseksi.

Johanneksen ilmestyksessä kerrotaan, kuinka perille taivaan kotiin pääseille kristityille annetaan valkoinen kivi, johon kunkin uusi salainen nimi on kirjoitettu (Ilm. 2:178). Taustana on vanha itämainen tapa, jonka mu-

kaan ”kiinteistökauppoja koskevat sopimukset piirrettiin kartionmuotoisiin valkoiisiin kiviin.”*** Vertauskuvana se tarkoittaa sitä kunniaa, joka odottaa kristittyä uudessa, taivaaksi kutsumassamme olotilassa.

Taivaallista olotilaa kuvaa myös Ilm. 21:19-20, joka kertoo ”taivaallisen Jerusalemin” eli uuden, meille käsittämättömän todellisuuden kauneudesta. Kaupungin muurin kahtatoista perustusta koristaa kaksitoista jalokiveä, jotka muuten ovat miltei samoja kuin 2 Moos 28 ja 39:ssa mainitut ylimmäisen papin rintakilven kivet. Kivillä on siis sijansa myös taivaassa.

Lopuksi

Tässä esityksessä olen pyrkinyt tuomaan esille joitakin näkökulmia, joihin kivi Raamatun kertomuksissa ja tapahtumissa antaa aihetta. Paljonkaan ei ole ollut mahdollista keskittyä eri kivilajien luonteeseen tai muihin yksityiskohtiin, vaan koko ajan ovat mielessä olleet ne monenlaiset yhteydet, joissa kivi tavalla tai toisella Raamatussa on mukana. Lähestulkoonkaan kaikkea asiaan liittyvää en ole voinut tähän esitykseen sisällyttää. Ehkä teelmäni kuitenkin voi jollekulle kiviarrastajalle antaa sysäyksen perehtyä tarkemmin ja omaehtoisesti Raamatun kiehtovaan maailmaan sekä kiviin osana Jumalan pelastushistorian tapahtumia.

Ellemme me ihmiset huomaa kiittää Jumalaa kaikesta, mitä olemme saaneet, silloin Jeesuksen sanojen mukaan kivet huutaisivat! (Luuk. 19:40)

VIITTEET

* Näissä esimerkeissä sanat tyhmä ja hullu eivät tarkoita sitä, mitä me yleensä ajattelemme niiden tarkoittavan. Viisauksikirjallisuudessa mieletön, tyhmä ja hullu on ennen muuta sellainen ihminen, joka ei omassa elämässään ota huomioon Jumalaa.

** Alun perin Siion oli vanha jebusilaisten linna Jerusalemissa, jonka Daavid valloitti kaupunkiin saavuttuaan (1 Aik. 11:5,7). Siion-sanaa käytettiin sittemmin kuvaamaan koko Jerusalemiä ja sen asukkaita ja jopa koko Juudan kansakuntaa. Myös kristittyjä, ”uutta Israelia”, nimitetään toisinaan Siionin asukkaiksi.

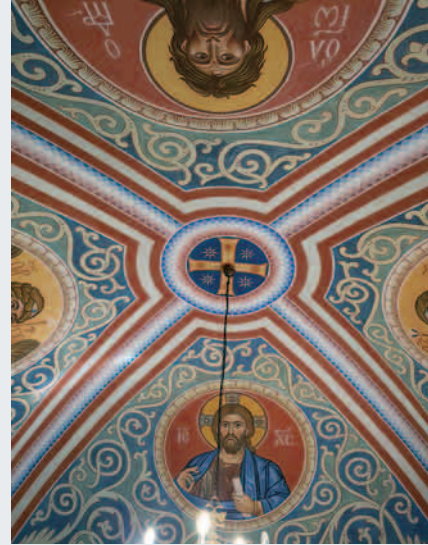
*** Saarisalo 1975, palsta 550.

KIRJALLISUUTTA

Palva, Heikki: Raamatun tietosanasto. Porvoo 1974.
Saarisalo, Aapeli: Raamatun sanakirja. Pieksämäki 1975.

Muskoviitti-ikkunoita Heinäveden Valamossa

Valamon Kristuksen kirkastumisen luostarin veljestön ruokasalin seinä- ja holvikaton maalaukset ovat Pihkovan Petserin luostarissa kilvoitelleen arkkimandriitta Zinonin tekemät. Hän on kuvannut maalauksiinsa pääasiassa karjalaisia pyhiä.

Teksti ja kuvat: Liisa Hertell

Kirjoitin maaliskuussa ilmes-
tyneessä Mineraliassa (1/-25)
venäläisestä lasista – kiiltees-
tä, nimellä ”Muskoviitti-ik-
kunalasina”. Muskoviitti-ikkunat kuu-
luvat Venäjän keskiaikaisen arkkiteh-
tuurin perintöön. En artikkelia kirjoit-
taessani tiennyt, että Suomestakin löy-
tyy muskoviitti-ikkunoita, eivätkä ne
ole vuosisatojen takaisia, vaan vähän
yli 30 vuotta sitten valmistettuja.

Olin huhtikuussa pitkällä ikonima-
lauskurssilla Valamossa, Heinävedellä.
Kurssin opettajana toimi ikonografi
Aleksander Wikström. Kun eräällä
kahvitauolla tuli puheeksi muskoviit-
ti-ikkunat, hän sanoi että on niitä täällä
Valamossakin, mutta paikassa, jonne
yleisöllä ei ole pääsyä – veljestön tra-
pesassa (ruokasalissa).

Kuten luostareissa yleensäkin, Vala-
mon veljestö ruokailee yhdessä yhtei-

sen pöydän ympärillä. Yhteiset ruoka-
hetket mielletään osaksi veljestön hen-
gellistä elämää ja niissä noudatetaan
edelleen perinteisiä luostaritapoja. Esi-
merkiksi lounaan aikana veljestön ruo-
kasalissa luetaan pyhien elämäkertoja.
Muutoin ruokaillaan hiljaisuudessa.

Viimeisenä kurssipäivänä, ikoni-
maalauksurssimme päätyttyä, Aleksan-
der Wikström ystävällisesti järjesti ryh-
mällemme pienen tutustumiskäynnin
veljestön trapesaan ajankohtana, jol-
loin veljestö oli jo poistunut ruokai-
lusta. Aleksander itse toimi oppaanam-
me.

Kun astui sisään veljestön trapesaan
– paremminkin pyhäkköön – siellä val-
litseva tunnelma otti valtaansa ja sai ul-
kopuolisen maailman unohtumaan
täysin. Puhe muuttui lähes kuiskauk-
seksi. Katse kiersi kauniissa seinämaa-
lauksissa, holvikatossa ja suurissa, mo-

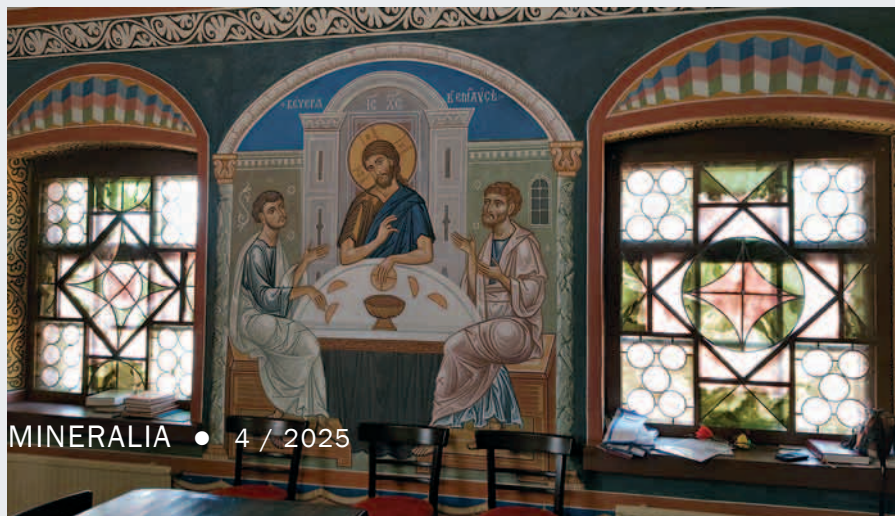
nivärisissä muskoviitti-ikkunoissa.

Valamon Kristuksen kirkastumisen
luostarin veljestön trapesa on harvinais-
uus, sillä vastaavalla tavalla kaunistet-
tuja luostaritrapesoja näkee Valamon
lisäksi vain Kreikassa ja Balkanilla.

Trapesan holvikaton on suunnitel-
lut arkkitehti Sakari Siitonen ja pää-
asiassa karjalaisia pyhiä esittävät seinä-
maalaukset on maalannut Pihkovan
Petserin luostarissa kilvoitellut arkki-
mandriitta Zinon. Muskoviitti-ikkunat
on tehnyt Pietarissa taiteilija Viktor
Tatarenko vuonna 1991 Arkangelin
alueelta hankitusta liuskeesta. Ikkunat
ovat suuria, lähemmäs puolitoistamet-
risiä kanttiansa. Valamon veljestön tra-
pesa valmistui vuonna 1992.

Kiitän Valamon igumenia, arkki-
mandriitta Mikaelia luvasta saada jul-
kaista veljestön trapesasta ottamiani
kuvia Mineralia-lehdessämme.

↓ Valamon Kristuksen kirkastumisen luostarin veljestön trapesan (ruokasalin) muskoviitti-ikkunat on tehnyt taiteilija Viktor Tatarenko Pietarissa 1991 Arkangelin alueelta hankitusta liuskeesta. Ikkunoiden välissä olevaan seinämaalaukseen arkkimandriitta Zinon on kuvannut Pyhän Kolminaisuuden. Muskoviittiliuskeiden upea väriloisto ikkunoissa tulee parhaiten näkyviin luonnonvalossa, joten Aleksander Wikström sammutti hetkeksi sähkövalot. Veljestön trapesassa on kaikkiaan neljä yhtä suurikokoista muskoviitti-ikkunaa.

Lemmenjoen kultamaat kukkivat uutuukskirjassa

”Lemmenjoen kultamaat kukkivat” -kirja kertoo kultaseppä ja kullankaivaja Aarne Arska Alhosen elämästä ja hänen kultahippu- sekä kivikoruistaan. Aarne tuli vuonna 1974 kultamaille otolliseen aikaan, jolloin kullankaivu koneellistui ja Lemmellä oli vielä muutama 50-luvun veteraani. Hän tutustui elinkautisiin ja oppi heiltä kullankaivun sekä kuuli tarinoita tapahtumista kultapuroilla. Konekaiva-

jat alkoivat teetää hänellä koruja hipuista, jollaisia aiemmin oli vain laitettu sulatukseen.

Alhonen elvytti Lapin kullankaivun kannattavuutta luomalla hipuista kauniita koruja. Hän oivalsi hippukullan kauneuden ja monimuotoisuuden, ja niihin taltioitun maapallon pitkän kehityshistorian. Vuosimiljoonat ovat jättäneet jälkensä jokaiseen hippuun ja tehnyt siitä ainutkertaisen yksilön.

Arska yhdisti korusissaan hippuja suomalaisiin koru- ja jalokiviin. Lapin eksotiikka löysi tiensä korumarkkinoille. Kultahippujen arvo korusissa moninkertaistui kullan markkinahintaan verrattuna. Pienetkin hiput saivat paikansa Lemmenjoki-koruissa. ”Lemmenjoen kultasatu” sai uuden käänteen 1980-luvulla, Saariselän Kaunispaällä myytiin Arskan koruja enimmillään jopa 10 000 silloisen markan arvosta päivässä. Rajusti kasvava Lapin matkailu ja kultahiput löysivät toisensa. Kirjassa on oma lukunsa hippumyyntin kuumista vuosikymmenistä.

Arska ja konekaivajat sopivat koruhippujen hinnoittelusta, ja kaivajat saivat huomattavan lisän kullastaan. Kun korukauppa kävi kiivaana Saariselällä Kaunispaan Huipulla, Arska urakoi koruja sormenpäät verillä. Lama hiljensi kauppaa 90-luvulla, mutta Lemmenjoen hippukorut pitivät pintansa ja myynti jatkuu tänä päivänäkin.

Arska ehti olla Lemmenjoella 50 vuotta. Hänellä oli Kultasafiiri-niminen kaivospiiri, josta kaivettiin 17 kiloa kultaa. Hän puolusti aktiivisesti konekaivua, jota metsähallitus yritti

ajaa alas. Konekaivajat voittivat riitoja oikeudessa ja konekaivu jatkui, kunnes kaivoslaki 2011 lopetti kaivospiirit ja kielsi konekaivun Lemmenjoen kansallispuistossa. Kaivinkoneet samuivat 30.6.2020.

Kirjassa on 120 sivua ja yli 200 kuvaa, joista suurin osa kultahipuista ja korukivistä valmistettuja koruja. Lemmenjoen kullankaivun pitkän historian esittelee Seppo J. Partanen. Arskan elämäntyö ajoittuu niille vuosikymmenille, jolloin Lemmenjoen rikkaat kultaesintymät vuosituhatien vaihteen vuosikymmenillä löytyivät. Kari Kimminen, kultatutkija evp. GTK:ssa, kertoo kullin syntytarinan ja Arskan arvon korutaiteilijana. Lisäksi kirjan tekemisessä olivat keskeisesti mukana Arska itse sekä Raimo Niemelä. Kirja julkistettiin Lahden Kivimessuilla 1.–2.11. 2025.

Kirjan kustantaja on Hippukulta Oy – Arctic Gold. Yritys on toiminut 21 vuotta kirjakustantajana ja Lapin kultahippujen ja hippukorujen myyjänä. Hippukulta on julkaissut 25 kulta- ja lappiaiheista kirjaa nimellä Hipputeos. Sarjayrittäjä Raimo Niemelä on ollut kullankaivajana yli 30 vuotta ja aikaisemmin hän on ollut Alfamer Oy autokirjakustantamon perustaja.

Seppo J. Partanen

Kultakukka, Lemmenjoen kultaa. Kukka viistehiottua Lemmenjoen granaattia, lehdet aitoja kultahippuja. Korun suunnittelu ja valmistus: kultaseppä Aarne Alhonen / Lemmenjoki Koru.
Kuva: Liisa Hertell

Marraskuisia messutunnelmia Lahden kivimessuilla

*Raimo Niemelä viimeistelemässä lauantaina 1.11.2025 myyntias-
toaan kivimessuilla hieman ennen
avajaisia. Raimolla oli myynnissä ja
esittelyssä uunituore – suoraan
kirjapainosta tullut – Aarne Albosen
kultahippukorutaiteesta kertova kirja
"Lemmenjoen kultamaat kukkivat".
Raimolla oli esittelyssä ja myynnissä
myös aitoja Aarne Albosen valmista-
mia hippukoruja.*

Kuva: Seppo J. Partanen

↑ Tampereen Kivikerhon messupöydän takana oikealla Heidi Nordlund ja Akseli Palén.

← Anssi Keskinen (vas.) keskustelemassa Anna-Maija Rakeen kanssa. Myyntipöydän takana myös Martti Mäkelä ja Jukka-Pekka Lehtinen.

Kuvat: Seppo J. Partanen

Il piede danneggiato (detail), 2022 (13 000 €). Carraran marmoria (Michelangelo-louhos). Alkuperäisen patsaan jalka 3D-skannattiin. Sen tallentamalla tiedoilla työstettiin kopio laserkaiverruskoneella saman louhoksen marmorista. Rikkoutunut varvas on myös näkyvissä. Veistoksen kopio on tehty Italiassa.

Teksti ja kuvat: Kari Kinnunen

Carraran marmorin mikroskooppikuvat osana taiteen väitöskirjaa

Taidenäyttelyn veistokset ja mikroskooppikuvatkin voivat taiteen puolella olla osa tohtorin väitöstä. Opinnäytteeseen tosin sisältyy myös kirjallinen osuus, jossa omia teoksia analysoidaan ja kytketään taiteen laajempaan kenttään. Paljon samaa näyttää löytyvän niin taiteen kuin tieteen opinnäytteiden toteutuksessa ja vaatimuksissa. Taiteen korkeimman ope-

tuksen loppuvaiheessa opiskelija tavaltaan pyritään muokkaamaan taiteilijatutkijaksi.

Tässä mielessä kiinnosti miten taiteen saralla tehdään tutkimusta kivi-harrastajia kiinnostavasta materiaalista kuten Carraran marmorista. Tampereen kerhohan teki näille Italian perinteisille louhoksille retken kymmenisen vuotta sitten ja siitä kirjoitettiin Mineraliaan (3/2014) monta juttua.

Marraskuussa 2025 oli taiteilija Mireia C. Saladriguesin näyttely Cooked Marble kuvanveistäjäliiton Sculptor-galleriassa Helsingin Etelärannassa. Galleria sijaitsee Vanhaa Kauppahallia vastapäätä. Marmoriveistosten lisäksi seinillä oli polarisaatiomikroskooppilla otettuja värikuvia ja videoita Carraran marmorista. Onneksi taiteilija itse oli paikalla, kun kävin ja pääsin kysymään tarkemmin hänen me-

*Cooked Marble,
2025 (3 500 €).
Mikroskooppikuva-
kollaasi, mustesuihkutuloste, 268 x 105 cm.
Kuva on koottu Carraran marmorista valmistetusta ohut-
hieestä polarisaatio-
mikroskooppilla otetuista mikroskooppiku-
vistä. Teoksen nimi, Keitettyä Marmoria, kuvaa mielestäni varsin osuvasti kalkkilietteen muutosta metamorfoosissa marmoriksi. Teoksen vierellä taiteilija Mireia C. Saladrígues.*

netelmistään ja tavoitteistaan veistoksissa ja mikroskooppikuvauksissa.

Näyttelyn teemana oli marmoristen taideteosten hajoaminen luonnonvoimien ja ihmisen toiminnan tuloksena. Mielenhäiriöön ajautunut ihminen tuhosi 1991 vasaralla Michelangelon Carraran marmorista veistämän ikonisen David-patsaan varvasta. Tämä tapahtuma toimi Saladríguesille innoituksena tutkia taiteen keinoin marmorin herkkyyttä, hajoamista ja toisaalta pysyvyyttä materiaalina.

Mireia C. Saladrígues (s. 1978, Terrassa) on Helsingissä asuva katalonialainen taiteilija. Hän valmistee Taideyliopiston Kuvataideakatemiassa väitöstä, joka kantaa nimeä *Behaving Unconventionally in Gallery Settings* (Epäkonventionaalinen käyttäytyminen

galleriaympäristöissä). Veistosten, mikroskooppikuvien ja installaatioiden ideana on kuvata marmorin muodonmuutoksia kallioissa, kivenveistämöissä ja ihmisen toiminnan vaikutuksesta rapautumisessa sekä suoranaudessa taideteosten tuhoamisessa. Näyttely ja tätä seuraavat näyttelyt ovat osa taiteilijan tulevaa väitöstä ja niitä analysoivaa kirjallista yhteenvedoa eli synopsista.

Taideoilla väitöstyöt näyttävät ulkoisesti jäljittelevän muita aloja. Kuvataiteilijan väitös koostuu usein taideteoksista, näyttelyistä ja kirjallisesta osuudesta. Taiteelliset tohtorintutkinnot (taiteen tohtori, TaT) ovat usein luonteeltaan poikkitieteellisiä ja tutkivat taiteen sekä luonnontieteen ja muiden tutkimusalojen rajapintoja. Taval- laan yksittäinen taidenäyttely on kuin

yksi osatutkimus kuten osajulkaisu on tieteellisissä nippuväitöskirjoissa. Kuten tieteessä niin samoin taiteessa väitökseen vaaditaan hyväksyttävä määrä näyttelyitä ja julkisesti esitettävää ja puolustettavaa kirjallista yhteenvedoa. Kaikki työt ovat vertaisarvioituja, kuten tieteen puolella on tapana. Vertaisarvioijina toimivat taideyliopiston opettajat ja alan arvostamat kuraattorit.

Ehkäpä joskus vielä pääsemme sellaisen taidenäyttelyn avajaisiin, joka muodostaisi yhden osan spektrolitiin käyttötapoja ja ilmentymiä taiteen keinoin tutkivaan ja analysoivaan väitöskirjaan. Tällaisen väitöskirjan idea olisi mielestäni kaikille kiviharrastajille ja taiteilijoiksi mieliville tässä samalla nyt tarjolla hyödynnettäväksi.

*Afroditen patsas, joka tunnetaan nimellä Arlesin Venus. Luultavasti kopio roomalaisesta (1. vuosisata eKr) veistoksesta. Tekijä François Girardon (1628–1715), valkoinen Carraran marmori. Louvre.
Kuva: Creative Commons*

Carraran marmori: ihmisihoa muistuttava veistosmateriaali

Italian Carraran alueella, Apuanian Alppien jylhissä rinteissä Toscanassa, sijaitsevat louhokset, joiden tuote on pitkään hallinnut länsimaisen kuvanveiston ja arkkitehtuurin estetiikkaa. Materiaali on olennainen osa taiteen tarinaa ja Carraran marmorin kyky tarjota poikkeuksellinen työstettävyyttä ja elämää jäljittelevä läpikuultavuus teki siitä korvaamattoman.

Carraran marmori tarjosi mestareille, kuten Michelangelolle ja Berninille, täydellisen materiaalin ikuisten teosten luomiseen. Sen kuuluisimmat sovellukset ulottuvat antiikin Rooman temppelistä renessanssin ihmeisiin, kuten Michelangelon David-veistokseen, ja aina moderniin arkkitehtuuriin, kuten Helsingin Finlandia-talon julkisivuihin.

Carraran marmorin historiallinen merkitys perustui paitsi kivimateriaa-

lin ylivertaisuuteen myös sen maantieteelliseen asemaan. Louhosten suhteellinen läheisyys Adrianmeren rannikoon ja antiikin Rooman sekä myöhemmin renessanssin keskuksiin (kuten Firenzeen ja Roomaan) tarjosi merkittävän logistisen edun. Tämä saavutettavuus helpotti massiivista käyttöä jo antiikin aikana ja loi esteettisen normin.

Miksi Carraran marmori vastaa taiteilijan toiveisiin?

Carraran ainutlaatuinen asema kuvanveistäjien materiaaleista johtuu kolmesta keskeisestä geologisesta ominaisuudesta: työstettävyydestä, läpikuultavuudesta ja puhtaudesta. Työstettävyyttä on tärkein ominaisuus. Mekaanisesti Carraran marmorin hienorakeinen ja yhtenäinen rakenne on ensisijainen syy sen arvostukseen veistotaiteessa. Tasaalaatuinen ja tiivis rakenne mahdollis-

taa äärimmäisen tarkan ja monimutkaisen veistämisen. Taiteilijat ovat kyenneet toteuttamaan hienoimmatkin yksityiskohdat, kuten kasvojen piirteet, monimutkaiset ilmeet tai tekstiilejä jäljittelevät kangaslaskokset, ilman pelkoa materiaalin murenemisestä. Hieno kiderakenne myös varmistaa, että kiven pinta kiillottuu erittäin hyvin. Hyvin kiillotettu pinta heijastaa valoa kauniisti ja antaa veistokselle sileän, hienostuneen viimeistelyn, mikä oli välttämättömyyttä renessanssin esteettisille tavoitteille.

Läpikuultavuus on ylivertaista. Esteettisesti Carraran marmorien korkealaatuiset variantit tunnetaan niiden luonnollisesta läpikuultavuudesta, joka on kuvanveiston kannalta ratkaiseva optinen ilmiö. Carraran hieno kalsiititkiteiden rakenne mahdollistaa valon tunkeutumisen kiven pinnan alle, ennen kuin se siroaa takaisin ulos. Tämä ilmiö muistuttaa tapaa, jolla valo käyt-

Kivi 144. Markus Redl, 2015. Valkoinen Carraran marmori ja valkokulta, 17 x 15 x 12 cm. Kuva: Creative Commons

täytyy ihmisen ihon paksuimmassa kerroksessa.

Tämä geologiaan pohjaava optinen laatu antaa veistoksille niiden ajattoman viehätöksen. Kun veistos altistuu valolle, se ei näytä kuolleelta, täysin peittävältä kiveltä, vaan sillä on syvyys ja pehmeys, joka jäljittelee inhimillistä eloisuutta. Tämä oli ratkaiseva tekijä klassisten ja renessanssin mestareiden pyrkimyksissä luoda täydellistä realismia.

Puhtaus on kuvanveistäjälle eduksi. Korkealaatuisen Carraran marmorin puhtaus, erityisesti parhaissa laaduissa, joissa suunitusta on vähän tai ei ollenkaan, mahdollistaa visuaalisesti puhtaan muodon. Sen sijaan, että katsojan huomio kiinnittyisi materiaalin luonnollisiin variaatioihin, kiven puhtaus korostaa yksinomaan taiteilijan käsityötä ja muotoa.

Lisäksi puhtaan valkoisen marmorin symbolinen merkitys oli syvälinen klassisessa kulttuurissa. Muinaisessa Kreikassa ja Roomassa valkoinen marmori liitettiin jumalallisuuteen, hyveeseen ja valaistumiseen. Tämä teki siitä luonnollisen valinnan tempeleille sekä jumalien, filosofien ja poliittisten johtajien patsaille. Valkoinen marmori ja sen valoisa ulkonäkö ilmaisivat puh-

Soikea marmorireliefi, jossa seisova ja istuva putto esittävät paimenta ja paimenentarta karitsa vierellään. Veistoksen on oman suunnitelmansa mukaan tehnyt Jan Baptist Xavery 1740. Carraran marmori, vaaleanharmailla juovilla. Koko 117 x 103 cm. Rijkmuseum. Kuva: Publik domain

tauden ja täydellisyyden ihanteita, joita renessanssitaiteilijat pyrkivät saavuttamaan.

Kuvanveistäjien valinnat

Vaikka termi Carraran marmori viittaa koko loughintapaikkaan, Carraran alue tuottaa useita laatuja, jotka eroa-

vat toisistaan kiderakenteen hienouden, pohjasävyän värin ja suunituksen luonteen perusteella. Kuvanveistäjät harvoin tyytyivät yleisimpään laatuun, vaan etsivät tiettyjä alalajikkeita, jotka maksimoivat esteettisen puhtauden ja työstettävyyden.

Korkeimman luokan Carraran marmori jaetaan usein kolmeen päätyyppiin:

- Bianco Carrara: Tämä on yleisin lajike. Sillä on pehmeä, kermanvalkoinen pohjasävy ja hienovarainen, diffuusi harmaa suunitus. Se on monipuolisuutensa ja hillityn eleganssinsa vuoksi suosittu valinta nykyaikaisessa arkkitehtuurissa, lattioissa ja työtasois-

- Calacatta: Calacatta on tyyppillisesti kirkkaamman valkoinen pohjasävy kuin Bianco Carrara, mutta siinä on usein dramaattisempi ja paksumpi suunitus, joka voi sisältää kultasävyjä tai beigeä. Sitä käytetään usein näyttävissä pintamateriaaleissa.

- Statuario: Korkeimmin arvostettu marmori veistotaiteessa. Statuariolla on puhdas, lumivalkoinen pohjasävy ja usein vahvat, tummat harmaat suonet. Sen puhtaus oli ihanteellinen suurille, figuureja esittäville töille, koska se maksimoi läpikuultavuuden ja vi-

Carraran marmoria. Kuva: Creative Commons

suaalisen puhtauden. Taiteilijat, jotka tavoittelivat täydellistä realismin illuusiota, valitsivat Statuarion.

Louhijan ja mestarin hiljainen tieto

Kiviharrastajan on tärkeää ymmärtää, että marmoriveistoksen menestys alkoi geologisen rakenteen lukemisesta louhoksella, ei vain kuvanveistäjän studiassa. Vaikka Carraran marmori on makroskooppisesti yhtenäistä, sen kiderakenne ohjaa silti järkäleiden lohkeamissuuntia. Kivessä on aina lähes näkymättömiä halkeamia ja intruusioita. Carraran louhintaa edellyttää yhä edelleen suurta määrää kokemuksen myötä kertyvää hiljaista tietoa, jotta nämä geologiset epäsäännöllisyydet voidaan havaita ja välttää. Näiden heikkouskohtien huomiotta jättäminen saattoi johtaa jopa tuhoisiin kivivöryihin.

Tämä työn vaatima hienovarainen vuorovaikutus kiven kanssa johti carraralaisten keskuudessa metafysiisiin johtopäätöksiin, joissa jopa kiviä on kuvattu ”anarkistisiksi”. Tämä kuvaus heijastaa syvää kulttuu-

rista ymmärrystä siitä, että kivi ei ole vain passiivinen alusta, vaan aktiivinen, vastustava toimija. Työmenetelmien koneellistumisesta huolimatta kivenlukutaito on edelleen välttämätön. Louhintatyö nähtiin luovana toimintana, vastakohtana tehdastyön yhdenmukaisille rutiineille. Tämä osoittaa, että veistoksen onnistuminen riippuu suoraan kiven geologisen rakenteen ymmärtämisestä jo louhintavaiheessa.

Renessanssin aikana marmorin kuljettaminen Carraran louhoksilta Firenzen tai Rooman työpajoihin oli moni-

mutkainen ja kallis prosessi. Kuljetus saattoi sisältää useita eri vaiheita maalla ja vedessä sekä jopa viisi lastausta ja purkua satamissa. Koska marmori on luonnostaan painavaa, kuljetuskustannukset nousivat painon myötä merkittävästi.

Taloudellisista syistä kiveä pyrittiin muotoilemaan karkeasti jo louhoksella, jotta päästäisiin eroon mahdollisimman suuresta määrästä ylimääräistä painavaa materiaalia ennen pitkää kuljetusmatkaa. Esimerkiksi kivi, josta lopulta tuli Michelangelon David, oli valtava lohko, jonka mestari-veistäjä Agostino di Duccio oli aiemmin karkeasti muotoillut. Tämä tapaus korostaa, että kuvanveistäjä saattoi itse mennä louhokselle valitsemaan ja esikäsittämään kiven logististen kustannusten säästämiseksi. Vain ne mestarit, kuten Michelangelo, pystyivät ottamaan haastavia ja kesken jätettyjä lohkoja, joissa oli ennakoimattomia geologisia vikoja, ja integroimaan ne teokseensa.

Veistojäte ja kiertotalous

Kun kivet saapuivat kuvanveistäjien työpajoihin, niissä oli jo

Pietà. ”Oi surun äiti, suojele valtakuntaasi maan päällä ja lapsiasi taivaallisessa maassa.” Tekijä Paolo Triscorni (1757–1833). Carraran marmori. Koko 132 x 172 cm. Saint-Légerin kirkko Cognasissa (Charente, Ranska). Kuva: Creative Commons

Maanalainen louhos Carrarassa. Historia, taide ja teollinen perinne tekevät Cave dei Fantiscrittististä ainutlaatuisen paikan. Kuva: Holger Uwe Schmitt / Creative Commons

suhteellisen vähän ylimääräistä materiaalia. Suurin osa veistojätteestä oli hienoa marmoripölyä. Leonardo da Vinci vitsaili tunnetusti, että kuvanveistäjät näyttivät työpäivän päätteeksi leipureilta, koska he olivat niin pölyn peitossa.

Suuremmat palaset, jotka olivat liian pieniä uudelleenkäyttöön veistoksissa, eivät menneet hukkaan. Renessanssin aikainen rakennusmateriaalien tarve Roomassa ja muualla oli valtava. Nämä jäännökset päätyivät usein poltettavaksi kalkkiuuneihin. Prosessin tuloksena syntyi rakennuslaastia, joka oli elintärkeää renessanssin laajassa arkkitehtonisessa nousukaudessa. Tämä osoittaa Carraran marmorin kaksinaisen roolin: se ei ollut vain estetiikan väline, vaan myös keskeinen rakennusmateriaali, joka tuki aikakauden arkkitehtuuria kalkin muodossa.

Carraran kestävä perintö

Vaikka Carraran marmorin asema taiteen maailmassa on kiistaton, se on myös säilyttänyt asemansa nykyaikaisessa sisustussuunnittelussa. Sen hillitty eleganssi, pehmeä valkoinen pohjasävy ja hienovarainen harmaa suonitus (erityisesti Bianco Carrara) tekevät siitä ajattoman valinnan, joka sopii sau-

mattomasti niin klassiseen kuin nykyaikaiseenkin estetiikkaan.

Sitä käytetään laajalti keittiön työtasoissa, kylpyhuoneen pesutasoissa, lattioissa, seinäverhouksissa ja takkaympäristöissä. Sen kestävyys ja esteettinen vetovoima tekevät siitä ihanteellisen materiaalin tiloihin, joissa ylelli-

Carrione-joki Carrarassa on saastunut "marmettolan" lietteen vaikutuksesta. Kuva pienestä joenuomasta sitä ympäröivine värikkäine rakennuksineen, 2021. Kuva: Creative Commons

syys ja hienostuneisuus ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Carraran geologiset ominaisuudet, jotka tekevät siitä ihanteellisen veistoksiin (puhtaus, hieno raekoko), eivät välttämättä takaa staattista kestävyyttä arkkitehtonisissa sovelluksissa, erityisesti ohuissa laatoissa ja julkisivuverhouksissa. Carraran marmorilla on taipumus käyristyä paksuudesta riippumatta. Tämä ilmiö liittyy kiveen kohdistuneisiin metamorfiisiin jännityksiin ja kalsiittikiteiden mahdollisesti suuntautuneeseen rakenteeseen. Tämä taipumus on aiheuttanut ongelmia suurissa arkkitehtonisissa hankkeissa, kuten Helsingin Finlandia-talossa. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että mikrokiteinen vierasmuotoisista kiteistä koostuva marmori – jossa kiderakenne on tasainen ja suuntautumaton – käyristyy vähiten. Tämä ristiriita korostaa, että parhaat geologiset laadut veistoksille eivät ole välttämättä parhaita arkkitehtuurille, pakottaen etsimään tiettyjä geologisia marmorin mikrorakenteiden alalaatuja rakenteellista vaukutta vaativiin projekteihin.

Kari Kinnunen

(Tekoälyn löytämät tiedot on tarkistettu.)

Tule opettelemaan vuolukivenveistoa

Tampereen Kivikerho järjestää suuren kysynnän vuoksi ensi keväällä kolme samansisältöistä vuolukivenveistokurssia.

Kurssit ovat kaksipäiväisiä ja ne järjestetään viikonloppuisin. Opettajaksi on lupautunut tamperelainen kiviartesaani Meri Siitonen. Hän on opiskellut Ranskassa kivenveistoa ja muotoilua, nyttemmin hän on veistänyt Suomessa muun muassa vuolukiveä.

Meri voitti vuolukiven käsinveistossa vuoden 2025 kansainvälisen ja Suomen mestaruuden teoksellaan ”Yhteislaulu” Juuan Kivikylässä järjestetyssä kansainvälisessä vuolukivenveistokisassa. Veistotapahtuman järjesti juukalainen kulttuuriyhdistys Ellin Taitajat ry yhdessä Tulikivi Oy:n kanssa. He järjestävät kisat Juuassa myös ensi vuonna. Ajankohta on heinäkuinen viikonloppu perjantaista sunnuntaihin 10.–12.7.2026.

Vuonna 2027 veistokisat tulevat myös Juukaan. Ellin Taitajille on myönnetty European Stone Carving Festival -kilpailun järjestämisoikeudet. Näihin kisoihin odotetaan jopa sataakahtakymmentä kilpailijaa.

Kevään 2026 vuolukivenveistokurssien ajankohdat:

- ▶ Tammikuu: 24.–25.1. klo 11–16
- ▶ Helmikuu: 21.–22.2. klo 11–16
- ▶ Maaliskuu: 14.–15.3. klo 11–16

Mukaan mahtuu 5–6 henkilöä per kurssi.

Kurssin hinta on 50 euroa/osallistujaa.

Jokaiselle kurssilaiselle on varattu työskentelypöytä ja vuolukivet, jotka tulevat Juuasta. Ellin Taitajat ry ja Tulikivi Oy sponsoroivat kurssijamme.

Kurssilla tehdään kaksi vuolukivityötä käsin veistämällä.

Kivialan artesaani Meri Siitonen.

Kuva: Liisa Hertell

Vuolukivi on pehmeää, sananmukaisesti sitä pystyy veistämään vaikka puukolla.

Kurssilainen voi ennen kurssia miettiä tai hahmotella paperille aiheen, jonka haluaa vuolukiveen toteuttaa. Aihe voi olla abstraktikin. Mutta aluksi vuolukiveen kokeillaan erilaisia pintakäsittelytyylejä.

Kurssille voi kotoa ottaa mukaan, jos on, esimerkiksi viiloja ja talttoja. Tarkempia ohjeita tarvittavista työkaluista tulee kurssille ilmoittautuville myöhemmin. Kasvomaskoja voi tuoda. Käsinveistossa kivipölyä ei ole ilmassa niin paljon kuin koneveistossa.

Kurssit järjestetään Tampereen Kivikerhon pajatiloissa, osoitteessa Hepolamminkatu 26, Tampere.

ILMOITTAUTUMISET

Kursseille on jo alustavasti (kun ajankohdistakaan ei ollut vielä tietoa) ilmoittautunut 10 henkilöä, mutta niitä ei nyt lasketa. Jokaisen tulee ilmoittautua uudelleen.

Ilmoittaudu:

- ▶ tammikuun kurssille perjantaihin 16.1. mennessä
- ▶ helmikuun kurssille perjantaihin 13.2. mennessä
- ▶ maaliskuun kurssille perjantaihin 6.3. mennessä

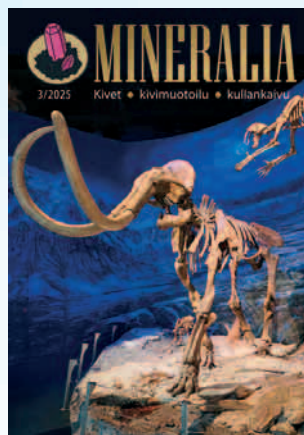
Toki voi vaikka hetikin ilmoittautua.

Kurssipaikat varataan ilmoittautumisjärjestyksessä.

Ilmoittaudu joko sähköpostitse:
info@tampereenkivikerho.fi

tai jättämällä tekstiviesti numeroon 040 557 4700, mikäli yrität soittaa eikä numerossa vastata, jätä ääniviesti vastaajaan, niin sinulle soitetaan takaisin.

Tampereen Kivikerhon jäsenmaksut ja Mineralia-lehden tilaukset vuodelle 2026

Tampereen Kivikerho ry:n syyskokous päätti marraskuussa korottaa jäsenmaksuja viidellä eurolla ja saman verran Mineralian tilaushintaa ei-jäsenille. Vuonna 2026 jäsenmaksu, johon sisältyy Mineralian vuosikerta, on 40 euroa ja Mineralia-lehden vuosikerta ei-jäsentilaaajille on kymmenen euroa vähemmän, eli 30 euroa kotiin postitettuna. Pääasiassa Postin hinnoittelu – kuljetuskustannukset – ovat pakottaneet nostamaan hintoja.

Vuonna 2026 lähtee käyntiin Mineralia-lehden neljästoista vuosikerta. Lehti painetaan edelleen kirjapainossa laadukkaalle paperille ja postitetaan jäsenistölle ja ei-jäsentilaaajille kotiin. Tampereen Kivikerhoon kuulumattomilla on siis edelleen mahdollisuus tilata Mineralian vuosikerta tai yksittäisnumeroita. Kiitämme lehteä kohtaan saamastamme arvostuksesta ja kannustavasta palautteesta.

MAKSUOHJEET VUODELLE 2026

Tampereen Kivikerhon jäsenmaksut vuodelle 2026

Yksittäisen jäsenen jäsenmaksu on 40 €.

Jäsenmaksuun sisältyy Mineralia-lehden vuosikerta kotiin postitettuna.

Perhejäsenmaksu on 50 €.

Siihen kuuluu yksi Mineralia-lehden vuosikerta/perhe. Perhejäsenyys kattaa elämänkumppanin sekä kaikki perheen alle 18-vuotiaat lapset (mikäli kiviarrastus heitä kiinnostaa).

Maksun saaja: Tampereen Kivikerho ry

Tilinro: FI64 4108 0011 2647 13

Eräpäivä: perjantai 12.2.2026

Viitenumero: 1232

HUOM! Niissä erityistapauksissa, joissa haluatte maksaa jonkun toisen henkilön jäsenmaksun (esim. puoliso jolla on eri sukunimi), kirjoittakaa maksun viestikenttään kenen jäsenmaksusta on kyse. Tällöin ei viitenumera ei laiteta.

Mineralia ei-jäsentilaaajalle vuodelle 2026

Vuosikertahinta ei-jäsentilaaajille on 30 €.

Maksuun sisältyy Mineralian vuosikerta, neljä numeroa kotiin postitettuna.

Ulkomaille lähetettävät tilaukset 60 € vuosikerta

Maksun saaja: Tampereen Kivikerho ry

Tilinro: FI64 4108 0011 2647 13

Eräpäivä: perjantai 13.2.2026

Viitenumero: 1245

HUOM! Mikäli olette uusi Mineralian ei-jäsentilaaaja ilmoittatthan yhteystietonne (nimi, osoite, puh. ja sähköpostiosoite) Mineralian toimitussihteerille Liisa Hertellille tekstiviestitse p. 040 557 4700 tai sähköpostitse: liisa.hertell@kolumbus.fi

Myös siinä tapauksessa, että maksatte jonkun toisen henkilön ei-jäsentilauksen, kirjoittakaa maksaessanne viestikenttään kenen lehtitilauksesta on kyse. Viitenumeroa jätetään tyhjäksi.

Pieni kosketus kultamaihin

Tampereen Kivikerho teki viime elokuussa muutaman päivän retken Kutturan seudun kultamaille. Retki tehtiin omin autoin ja kimppakyydein. Pääosa retkeläisistä majoittui Laanilan Savotta-Kahvilan Pehtoorin kämppään, jossa huoneita oli riittämiin, lisäksi yksi perhe yöpyi Savotan pihassa omassa asuntovaunussaan, myös mökkimajoituksessa melko lähellä Savottaa oli osa retkeläisistämme.

Keskimmäisen, jyvän rautavaskoolin on valmistanut Iisakki Kuisma. Hän oli aikoinaan kullanhuuhdontakisoissa aina palkintopallilla. Kuva: Liisa Hertell

← Pehtoorin kämpän pitkälle pöydälle koottiin näyttely retkeläisten omista vaskoolista. Osa vaskoolista on Perimäki-Vuorinen -pariskunnan kilpavaskooloja. Kuva: Miika Hertell

↑ Tässä tarkastellaan erään vaskoolin nerokasta sisäkaarten uraa. Kuva: Miika Hertell

Mitä? Onko tuonne jäänyt aiemmilta vuosilta pieni hengetön. Jukka tarkistaa luupilla - tarkistaa tarkemmin toisenkin vaskoolin - ei hippua. Kuvat: Liisa Hertell

Osa retkeläisistämme oli kokeneita kullanhuuhtojia, kilpavaskaajiakin, mutta mukana oli myös useita, jotka eivät koskaan aiemmin olleet käyneet kultamailla. Iltaisin kokoonnuimme kaikki Pehtoorin kämppään iltaa viettämään. Ja ensimmäisen retkipäivän alkajaisiksi kokosimme pienen vaskoolinäyttelyn pirtin pitkälle pöydälle.

Oppaaksi ensimmäiseen retkipäivään saimme Lapin Kullankaivajain Liiton puheenjohtajan, geologi Antti Peroniuksen. Autoletkassa ajelimme Kutturan metsämaisemissa kohteesta kohteelle. Tutustumiskohteissa saimme kuulla Antin valtavasta kultamaiden tietämyksestään meille jakamia kiehotuvia tarinoita alueen kultamaista ja kaivajista. Myös kuukkelit hakeutuivat kuulolle, porot sen sijaan pitivät etäisyyttä. Johtuikohan kenties siitä, että vierastivat Brunoa, joka on eri rotua kuin porot tai me (Bruno on koira).

Ensimmäinen etappimme oli käynti Everstin kuilulla, joka oli yksi Prospektor Osakeyhtiön kultakaivoksista. Everstin kuilun syventäminen yhtiön toimesta aloitettiin syksyllä 1902 ja töitä jatkettiin kevääseen 1903 asti. Kun kuilu oli kaivettu pohjaveden tasolle, se alkoi täyttyä vedellä. Pumpukalustoakaan ei tähän kohteeseen ollut saatavilla, joten tehtävä veden tulon vuoksi todettiin mahdottomaksi. Työt lopetettiin. Kullastakaan ei saatu kovin kummoisia merkkejä tästä hie-
man yli 15 metrin syvyyseksi kaivetusta kuilusta.

Mutta mistä nimi Everstin kuilu? Ehkä se on nimetty eversti Hugo Standertskjöldin mukaan. Hän oli Prospektor Osakeyhtiön osakkeenomistaja ja senaikaisen Suomen rikkain mies, tehtailija ja lahjoittaja. Hugo rakennutti muun muassa Aulangan.

Everstin kuilulta löytyi rautahydroksimineraali goethiittiä, tuttavallisemmin götiittiä. Löysimme sitä sekä pallomaaisessa muodossa että neulas- ja kuitumaisina ohuina prismoina.

Johann Georg Lenz nimesi götiitin vuonna 1806 saksalaisen Johann Wolfgang von Goethen (1749-1832) mukaan. Me olemme oppineet tuntemaan J.W. Goethen erityisesti runoilijana ja kirjailijana, mutta hän oli myös muun muassa geotieteilijä.

Antti Peroni kertoo Everstin kuilun historiasta. Kuva: Miika Hertell

Pallomaista ja naubamaista götiittiä Everstin kuilulta. Kuvat: Liisa Hertell

↑ Antti tutkii Akseli Palénin götiittinäytettä. Taustalla Mika Telilä. Kuva: Liisa Hertell

➤ Kiven henkikö tässä götiitissä? Kuva: Liisa Hertell

Everstin kuilulta matka jatkui seuraavaan kohteeseemme, joka sijaitsi Tolosjoella.
Kuva: Miika Hertell

Täyskäsi-valtauksella. Onko tuolla syvällä kultaa? Saattaa olla, Antti sanoo, mikäli tässä lähettävillä on sellainen kallioperän kullan lähde, paikallinen pieni emäkallio - mutta ehkä siellä ei ole. Kuva: Liisa Hertell

TOLOSJOELLA tutustuimme Lapin Kullankaivajain Liiton uuteen, Täyskädeksi nimettyyn kullanhuuhdontalupa-alueeseen. Lapin Kullankaivajain Liitolla on Lapissa kaikkiaan 12 jäsenen yhteiskäytössä olevaa kullanhuuhdontalupa-aluetta. Niistä kolme sijaitsee Palsin alueella, viisi Laanilassa, kaksi Purnumukassa ja kaksi Lemmenjoella.

Jokainen jäsenmaksunsa maksanut liiton jäsenen saa vapaasti mennä mille tahansa liiton yhteiskäytössä olevalle valtaukselle kaivamaan kultaa. Työskentelyaika on kesäkuun alusta syyskuun loppuun. Löytämänsä kullan kaivaja saa pitää itsellään. Lapin Kullankaivajain Liiton jäsenlehti Prospäkkärin ykkösnumerossa julkaistaan vuosittain tiedot liiton voimassa olevista yhteisvaltauksista.

Meillä Tampereen kivikerholaisilla oli lupa elokuisen retkemme yhteydessä kokeilla kullanhuuhdontaa liiton valtauksilla. Toki noin puolet retkeläisistämme, meikäläinen mukaanlukien, kuuluu myös Lapin Kullankaivajain Liittoon. Tällä hetkellä liitossa on yli 4000 jäsentä.

Kivikerholaisia kokeilemassa vaskausta.
Kuva: Anne Kurvinen

← Karisalon Anna, joka oli ensi kertaa kultamailla ja pääsi Täyskäsi-valtauksella kokeilemaan vaskausta Perimäen Matin opastamana, löysi porukkamme ainoana hipun, joka oli enemmän kuin pelkkä hengetön. Kuva: Liisa Hertell

KONEELLISEEN kullankaivuun tutustuimme Palsinojan sivupurolla, Selperinojalla Heikki Kallio-Mannilan työmaalla, jossa sitä meille esitteli Kallio-Mannilan sopimuskavajana työskentelevä Veikko Jaskari.

Vajaan neljän kilometrin mittainen Selperinoja on saanut nimensä Ivalojoen Kultalan kapakoitsija Henrik Zellbergin luovuttua kapakan pidosta 1873 ja siirryttyään kullankaivajaksi silloin nimettömälle purolle.

Antti Peroniuksen kertoman mukaan Selperiä on kaivettu koneilla jo 1970-luvulta lähtien, mutta konekaivutekniikan osaaminen ei kaikilla toimijoilla ollut samalla tasolla, mille se esimerkiksi Lemmenjoen ammattikullankaivajilla kehittyi. Kalustona käytetyt traktorikaivurit olivat ulottuvuudeltaan sen verran pienempiä, ettei niillä päässyt kunnolla kurun pohjaan oikeastaan missään.

Eihän se kulta Selperinojalla ihan helpolla tule. Perustyötä ja kaikenlaisia touhua on moninkertaisesti enemmän verrattuna joihinkin muihin paikkoihin. Täällä on jouduttu tekemään niin, että ensin on kaivettu toinen laita, jolloin puro jää toiseen laitaan, sitten puro siirretään toiselle puolelle että päästään kaivamaan toista laitaa. Jaskarin Veikolla on vähän yli nelimetristä Selperinojasta 2,5-kilometrinen alue. Tutustuessamme konekaivuun ajeli mönkijällä paikalle myös Esther Takaluoma. Hän on kemian tohtori ja toimii laboratoriotyökalukäyttäjänä Outokummussa. Esther on Veikon työmaalla kaivinkoneenkäyttöharjoittelussa. Hänellä on lähistöllä kaksi omaa kultavaltuutta, joille hän on hakemassa konekaivulupia.

Keskustelumme lomassa Estherin silmät nauliuntuivat pajaisäntämme Jukka Lehtisen lippikseen ja erityisesti siihen brodeerattuun, magentan punaisena hehkuvaan rubiinikiteeseen. Sen lippiksen Esther halusi itselleen. Ehdotti Jukalle vaihtoa päikseen.

Vaihto tehtiin, mutta tohtorisnaisella arvatunkin on aivokapasiteettia rutkasti enemmän kuin meillä tavan tallaajilla, saadakseen lippiksen mahdumaan päähänsä Esther löysytti lippiksen hihnan äärimmilleen. Jukalla taas tosinpäin, Estheriltä saamansa

Rumpuseula pyörii Jaskarin Veikon työmaalla Selperillä. Esther kippaa kaivinkoneen kauballa soraa seulan kitaan. Seulassa on neljä ränniä, oikeanpuoleiseen, jossa on 45 millimetrinen verkko, jää karkein kiviaines ja hienojakoisempi aines kolmeen viereiseen ränniin, joissa on 15 millimetrin verkko. Kuva: Liisa Hertell

lippis oli niin suuri, ettei se hihnan kiristuksen jälkeenkään suostunut päässä pysymään. Lopulta hakaneula apuun ja sillä kunnan vekki kankaaseen lippiksen taakse. Johan onnistui.

Hakaneulasta tuli mieleen: kun yli puoli vuosisataa sitten opettajamme, everstiluutnantti, e.v.p. Eino Vanttinen luennoidessaan kansantaloustieteestä rullasi kääreästä auki maailmankartan,

huomasin pienen murtuman kartan alareunassa, otti pöytälaatikosta hakaneulan ja korjasi murtuman.

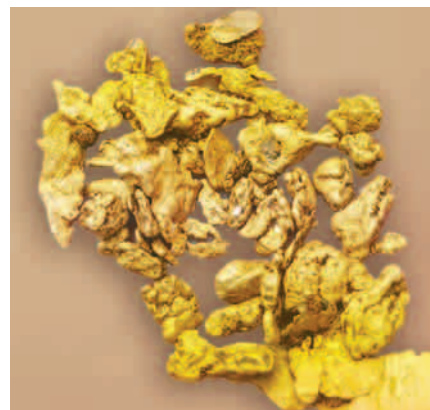
Julisti sitten meille armeijatyylisiin: "huolellisella miehellä ja huolimattomalla naisella pitää aina olla mukana hakaneula".

Tohtori Esther Takaluoma kaivinkoneen puikoissa. Päässänsä hänellä on Tampereen Kivikerhon lippis. Kuva: Veikko Jaskari

Taustalla näkyvän oranssinvärisen Halla-kaivurin aika ei ollut vielä eläköityä. Se pääsi kaivamaan uusia kultamaita Jaskarin Veikon työmaalle Selperinojalle. Halla oli aiemmin Piblajamäki-Klondyke-kaivospiirin omistuksessa Miessijoella. Kun uusi kaivoslaki taannoin astui voimaan, se määräsi kaikki kaivospiirit ja koneellisen kullankaivun lopetettavaksi Lemmenjoen kansallispuistossa, alueet tyhjennettäväksi. Veikko pelasti Hallan ja kuljetti sen Miessiltä Seperille uusiin tehtäviin. Kuva: Liisa Hertell

Veikko Jaskari kaatoi kämmenelleen pikku putelista kultahippuset ja sanoi niiden olevan esimerkki yhden päivän kultasaaliista. Hiput viereisessä kuvassa. Veikko on kaivanut kultaa Lapissa jo neljännesvuosisadan, viimeiset viisi vuotta Selperinojalla. Kuvat: Liisa Hertell

ENSIMMÄINEN PÄIVÄ Kutturan seudulla oli nyt pulkassa ja suunnitimme Savotta-Kaisan kämpälle. Kut-

suimme sinne myös Peroniuksen Antin. Meillä oli hänelle varattu pikku lahjuksia kiitokseksi opastuksesta ja

erinomaisista kultamaiden tarinoista. Niitä olisimme kuunnelleet vaikka lo-

Antti (vas.) tutkii lahjuksiaan. Kuva: Anne Kurvinen

LAPISTA ETSITTIIN 1800-luvun puolella kultaa vain huuhtomalla. Jokikullan määrä kuitenkin väheni ja huomio kiintyi emäkallion etsimiseen. Vuonna 1898 Lappiin lähetettiin J.J. Sederholmin johdolla retkikunta tutkimaan alueen mineraalivaroja. Hangasojan varrelta retkikunta löysi kohdan, jossa kvartsijuoni ja syeliittijuoni leikkasivat toisensa. Sederholmin mielestä tässä oli erittäin lupaava paikka kalliokullan louhimiseen.

Kerkelä sai paikan tietoonsa, valtasi alueen ja ryhtyi kaivamaan kultaa. Kuilun nro 4 näytteistä kesällä 1901 löytyneet kultapitoisuudet: 67, 78, 217 ja 289 grammaa tonnilta nostattivat uuden kultakuumeen. Kultaa näytteissä oli. Joulun alla 1902 kuiluja oli jo seitsemän. Kerkelä perusti vuonna 1902 Kultakaivososakeyhtiö Pohjolan. Yhtiö lopetettiin jo samana vuonna, kultaa ei löytynyt tarpeeksi. Kerkelä jatkoi louhintaa yksityisesti. Vuonna 1906 hänen yrityksensä sulautui suomalais-amerikkalaiseen Kaivosyhtiö Pohjolaan.

Kultasuonen vaakasuoran ulottuvuuden selville saamiseksi kaivettiin maanalaisia käytäviä suonta pitkin noin 16 metriä. Kuilun syvyys oli 41 metriä kun työt lopetettiin. Töitä tehtiin 45 miehen voimalla. Työt kaivoksella loppuivat kokonaan vuonna 1907.

Telilän Mikan johdolla kohti Kerkelän kultakenttää. Kuva: Anne Kurvinen

Tuolla se kuilu on. Kuva: Anne Kurvinen

Tämä kuilu kaivettiin 41 metriin kunnes työt lopetettiin. Kuva: Liisa Hertell

Akseli on löytänyt Kerkelän vanhan kvartsikaivannon, olisikohan täällä yhtään irtokappaletta. Kuva: Miika Hertell

→ Kerkelän kaivoskentän kaarnamänty antaa voimaa jatkaa matkaa. Kuva: Anne Kurvinen

Luonto on yli sadan vuoden kuluessa vallannut Kerkelän kaivoskentän. Vanhat kaivoskumpareet ovat saaneet ylleen sammaleen samettisen peitteen. Kuva: Liisa Hertell

VIELÄ YKSI YÖ Laanilan Savotassa Pehtoorin kämpässä, sitten aamulla auton keula kohti etelää ja Tankavaaran kautta kotiin. Toki illalla vielä saunottiin, ja takkatulen äärellä porukka praataili pitkään. Polttopuut olivat loppuneet, mutta paloivat ne pihalta noukitut lankunpätkät sentään.

Pehtoorin kämpän seinään oli nauhattu vuoden 1924 kämpälaki, jossa oli majoittujille käyttäytymisohjeita kahdenkymmenen pykälän verran. Nyt nuo sadan vuoden takaiset ohjeet herättävät hilpeyttä, mutta olivat aikoinaan varmaankin tarpeellisia.

Otteita kämpäläistä:

4 §: Jos on iskenyt naulan vaatteitaan varten, siihen ei toinen saa ripustaa omiaan. 5 §: Jos pudottaa naulasta toisen varusteen, pudottajan on se heti nostettava pailoilleen. 9 §: Ulkona, kämpän nurkilla tai katolla olevien lihojen ja läskien päälle ei saa omiaan asettaa. 19 §: Kukaan ei saa yöllä kusta kämpään. 20 § Piereminen on sallittua.

VIIMEINEN AAMU: ensin puurot ja kahvit, sitten kampeet kasaan, kämpän siistimiset ja menoksi. Aamu alkoi sateisena, joten poikkeaminen Tankavaaran Kultamuseoon sopi hyvin ohjelmaan. Museo oli monella tapaa uudistunut sitten viime näkemältä, Inkun ja Launosen Kaken ajoilta.

Museossa voi tutustua esimerkiksi Lapin kultahistoriaan ja legendaaristen kaivajien, "elinkautisten" tarinoihin. Esillä ovat myös kopiot Suomen suurimmista kultahipuista. Jättikokoisen, 392,9 grammaisen hipun löysi Evert Kiviniemi Luttojoen latvoilta vuonna

1935. Aito Evertiksi nimetty hippu kuuluu Antti Aarnio-Vihurin yksityiskokoelmaan.

Uutta museossa on nykykaivajien osasto, tai alue, jossa esiteltävistä kaivajista on lakanallinen tekstiä kuvan kera Lakanoihin on ikuistettu muun muassa Antti Peronius, Kai Rantanen, Anurag Lehtonen, Seppo Mauno, Ami Telilä, Maija Vehviläinen, Vesa Luhta jne. Suomen kultahistorian lisäksi Kansainvälinen Kultamuseo esittelee maailman tärkeimmät kultaryntäykset. Golden World -osastolla voi tutustua maailman 20 eri maan kultahistoriaa.

Tämän päivän kullankaivajia ja kultavaikuttajia Kultamuseon "lakanoissa", Antti Peronius, LKL:n puheenjohtaja, Anurag Lehtonen, Kai Rantanen, LKL:n toiminnanjohtaja, Maija Vehviläinen LKL:n aiempi puheenjohtaja jne. Kuva: Liisa Hertell

Pronssinen vaskaajapatsas Tankavaaran ulkomuseoalueella on prof. Ensio Seppäsen tekemä. Kuva: Miika Hertell

Rakennuksen etualalla kisavaskauslaita. Kuva: Miika Hertell

Nugget-juottola vietti hiljaiseloa odottaen kesää. Kuva: Miika Hertell

Tankavaaran ulkomuseoalueella oli autiota ja hiljaista. Ainoastaan geologi Kasper von Wuthenau oli myyntikojussaan Nuggetin liepeillä esittelemässä kiviä ja kultaa. Hän ihmetteli nykylasten menoa, kun ohitsemme marssi bussilastillinen koululaisia. Kukaan ei edes vilkaisut Kasperin pöydän suuntaan. Hänellä olisi ollut paljon kerrottavaa lapsille kivistä. Eikö Suomessa lapsia ja nuoria kivet enää kiinnosta, ihmetteli Kasper, joka on Saksasta muuttanut asumaan Tankavaaraan. Kuva: Liisa Hertell

Uutuuskirja 29,50 €
Arskan ja Lemmen-
jokikorujen tarina
hieno ja monipuoli-
nen kuvitus

Hippukulta OY

Myymme aitoja Lapin kultahippuja,
Aarne Alhosen Lemmenjokikoruja sekä lappikirjallisuutta.
Ostamme vanhoja kultakoruja sekä – hippuja – TARJOA

www.hippukulta.fi
Puh 040 545 4833
Raimo.niemela@hippukulta.fi
KERAVA

Arskan
käsityön taidonnäyte
Granaatti Kääty
Lappi-kaulaketjokin
Lemmenjoen kultaa

KIVI- JA KORUMESSUT 21.-22.3.2026

Kivien tarinat

LAUANTAINA KLO 10-17
SUNNUNTAINA KLO 10-16
JOKIMAAN RAVIKESKUKSEN
TOTOHALLISSA, JOKIMAANKATU 6,
15700 LAHTI

**Tule tutustumaan kiviin ja
koruihin. Hanki työkaluja ja
materiaaleja tai tuo löytämäsi
kivi tunnistettavaksi.
Messuilla geologi pitämässä
luentoja ja tunnistamassa
yleisön löytökiviä.**

aikuiset 10€, opiskelijat ja lapset
(10-17 vuotta) 7€
alle 10-vuotiaat ilmaiseksi
lauantaina klo 15-17 ja
sunnuntaina klo 14-16
aikuiset 6€, opiskelijat ja lapset 4€
ilmainen pysäköinti

Lahden Kivi- ja Koruharrastajat ry

LAHDEN.KIVIHARRASTAJAT@GMAIL.COM
WWW.KIVIKERHO.FI
SEURAA FACEBOOKISSA
@LAHDENKIVIHARRASTAJAT

